1. Algoritmizace a programování

Pojem algoritmus, způsoby zápisu, metoda top-down, ladicí cyklus

Algoritmus je přesně definovaný postup či sada instrukcí, které slouží k vyřešení daného typu úlohy. V informatice označuje algoritmus konečnou sekvenci kroků, které lze mechanicky provést, a které vedou od zadaných vstupů k požadovanému výsledku.

Aby byl postup považován za algoritmus, musí splňovat několik základních vlastností:

- **Konečnost** – Algoritmus vždy skončí po konečném počtu kroků.
- **Determinovanost** – Každý krok je přesně a jednoznačně popsán, bez možnosti nejednoznačného výkladu.
- **Vstup a výstup** – Algoritmus pracuje s definovanými vstupy a vrací výstupy.
- **Obecnost** – Řeší celou třídu problémů, nikoliv pouze jeden konkrétní případ.
- **Efektivita** – Jednotlivé kroky jsou natolik jednoduché, že je lze provést mechanicky (ručně nebo počítačem).

Způsoby zápisu algoritmů:

- Slovní popis: Podobně jako kuchařský recept, krok za krokem popisuje činnost.
- Vývojový diagram: Grafické schéma postupu (bloky pro akce, větvení, cykly).
- Programovací jazyk: Implementace algoritmu ve zvoleném programovacím jazyce.

Návrh algoritmu metodou top-down znamená rozdělení složitého problému na menší, jednodušší podproblémy, které jsou dále rozpracovány až na úroveň konkrétních kroků. Tato metoda se často pojí s využitím rekurze.

Ladicí (debug) cyklus programu je proces, při kterém opakovaně spouštíme a testujeme program, vyhledáváme a odstraňujeme chyby (tzv. bugy), často za použití speciálních nástrojů (debuggerů) a výpisů stavu proměnných.

Řídicí a datové struktury

Řídicí struktury určují pořadí provádění příkazů v programu:

- **Sekvenční struktura**: Příkazy jsou vykonávány postupně za sebou.
- **Podmíněná struktura**: Na základě podmínky může být vykonán jeden z několika bloků kódu (např. `if`, `else`, `switch`).
- **Cyklická struktura**: Umožňuje opakování části kódu do splnění určité podmínky (např. `for`, `while`, `do-while`).

Datové struktury jsou způsoby organizace a ukládání dat v paměti:

- **Pole (array)**: Kolekce prvků stejného typu, uložených na po sobě jdoucích místech v paměti, přístup přes index.
- **Seznam (list)**: Dynamická datová struktura umožňující růst i zkracování, typicky spojový seznam.
- **Ukazatel (pointer)**: Proměnná obsahující adresu v paměti, umožňuje dynamickou práci s pamětí.
- **Struktura (structure)**: Sdružuje více různých prvků pod jedním názvem (např. `struct` v C).

Proměnné, identifikátory, datové typy, příkazy a operace

Proměnná je pojmenované místo v paměti, kde je uložená nějaká hodnota, kterou lze během běhu programu měnit.

Identifikátor je název proměnné, funkce nebo jiné entity v programu (např. `pocet`, `vypocetSoucet`).

Datové typy určují, jaký druh hodnot může proměnná obsahovat (např. `int` pro celá čísla, `float` pro desetinná čísla, `char` pro znak, `bool` pro logickou hodnotu).

Přiřazovací příkaz umožňuje nastavit hodnotu proměnné (`a = 5;`).

Aritmetické operace zahrnují sčítání, odčítání, násobení, dělení, zbytek po dělení.

Logické operace pracují s pravdivostními hodnotami (`AND`, `OR`, `NOT`, `==`, `!=` atd.).

Podmíněné příkazy, větvení, cykly

Podmíněné příkazy jako `if`, `else`, `switch` umožňují provádět různé části kódu v závislosti na splnění podmínky.

Větvení je rozhodování, kterou cestou se v algoritmu pokračuje (např. podle hodnoty proměnné).

Cykly (`for`, `while`, `do-while`) opakují blok kódu, dokud je splněna určitá podmínka.

Číslicová reprezentace datových typů, číselné soustavy

Číslicová reprezentace znamená, jak jsou hodnoty uloženy v počítači:

- **Celá čísla (integer)**: Uložena jako binární čísla v pevné šířce (např. 32 bitů).
- **Desetinná čísla (float, double)**: Uložena jako čísla s plovoucí desetinnou čárkou, určena mantisou a exponentem.
- **Řetězce (string)**: Sekvence znaků, znaky jsou reprezentovány kódem (např. ASCII, Unicode).
- **Logické hodnoty (boolean)**: Obvykle jeden bit (0 = false, 1 = true).

Číselné soustavy:

- **Desítková (decimální, základ 10)**: Číslice 0–9.
- **Binární (základ 2)**: Pouze 0 a 1. Klíčová pro práci počítače.
- **Osmičková (základ 8)**: Číslice 0–7, používána např. při zápisu práv v UNIXu.
- **Hexadecimální (základ 16)**: Číslice 0–9 a písmena A–F (pro 10–15), často využívaná pro zápis barev a adres.

Rekurzivní a iterační postupy

Rekurzivní postup je takový, kdy funkce volá sama sebe. Rekurze se hodí pro řešení problémů, které lze rozdělit na podobné menší podproblémy (například faktoriál, Fibonacciho posloupnost, prohledávání stromů).

Iterační postup znamená opakování činnosti pomocí cyklu (např. výpočet faktoriálu přes `for` cyklus).

Posuzování kvality algoritmu (časová složitost)

Kvalita algoritmu se hodnotí především podle **časové složitosti** – tj. jak rychle algoritmus zpracuje data v závislosti na jejich velikosti. Časová složitost se značí tzv. **velkým O (O-notation)**.

Základní složitosti:

- **O(1)**: Konstantní – doba běhu je nezávislá na velikosti vstupu.
- **O(log n)**: Logaritmická – roste velmi pomalu s velikostí vstupu.
- **O(n)**: Lineární – čas roste úměrně vstupu.
- **O(n log n)**: Typické pro efektivní třídící algoritmy.
- **O(n^2), O(n^3), ...**: Kvadratická, kubická – výrazně pomalejší při větším vstupu.
- **O(2^n), O(n!)**: Exponenciální, faktoriální – extrémně náročné pro větší vstupy.

Strukturované a abstraktní datové typy

Strukturované datové typy umožňují sdružovat více hodnot:

- **Pole (array)**: Kolekce hodnot stejného typu, indexované.
- **Struktura (structure)**: Sdružení více různých typů pod jedním názvem (například záznam osoby s jménem, věkem a adresou).

Abstraktní datové typy jsou popsány z hlediska operací, které nad nimi lze provádět, ne konkrétní implementací:

- **Zásobník (stack)**: Princip LIFO – poslední vložený prvek je první vyjmutý (push, pop).
- **Fronta (queue)**: Princip FIFO – první vložený prvek je první vyjmutý (enqueue, dequeue).
- **Seznam (list)**: Umožňuje vkládání, mazání a procházení prvků.
- **Množina (set)**: Kolekce unikátních prvků, neřeší pořadí.
- **Strom (tree)**: Hierarchická struktura, každý uzel má rodiče a může mít potomky. Speciální případ je binární strom (každý uzel max. dva potomky).

Princip tvorby uživatelských funkcí

Funkce umožňují rozdělit program na menší, opakovaně použitelné celky. Typický vývoj funkce zahrnuje:

1. Analýzu problému a definici cíle funkce.
2. Určení vstupů a výstupů.
3. Vytvoření hlavičky (definice jména, parametrů a návratového typu).
4. Implementaci těla funkce.
5. Testování správnosti a začlenění do programu.

Princip práce se soubory

Práce se soubory zahrnuje základní operace:

1. **Otevření souboru** v požadovaném režimu (čtení, zápis, přidávání).
2. **Čtení nebo zápis dat** do/z souboru (po řádcích, po znacích nebo celé soubory).
3. **Uzavření souboru** pro uvolnění systémových prostředků.

Většinu těchto operací poskytují standardní knihovny jazyků (např. `open/read/write/close` v C, `with open()` v Pythonu).

Přidělování paměti

Paměť lze přidělovat několika způsoby:

- **Staticky**: Při překladu programu, paměť je fixní (např. globální proměnné).
- **Dynamicky**: Za běhu programu na tzv. haldě (heap), typicky pomocí funkcí jako `malloc`/`free` v C nebo operátorů `new`/`delete` v C++.
- **Automaticky**: Lokální proměnné ve funkcích, které se alokují na zásobníku (stack) a po skončení funkce se automaticky uvolní.

Základní algoritmy třídění a vyhledávání dat

Třídicí algoritmy:

- **Bubble sort**: Postupně porovnává sousední prvky a vyměňuje je, dokud není seznam setříděn. Jednoduchý, ale neefektivní pro velké množiny dat ($O(n^2)$).
- **Insertion sort**: Každý prvek je vložen na správné místo mezi již setříděné prvky. Efektivní pro malé nebo téměř setříděné seznamy.
- **Selection sort**: Vyhledá nejmenší prvek a vloží ho na začátek, opakuje pro zbytek.
- **Quicksort, Mergesort, Heapsort**: Efektivnější algoritmy vhodné pro velké datové sady (obvykle O(n log n)).

Vyhledávací algoritmy:

- **Lineární vyhledávání**: Prochází každý prvek sekvenčně, dokud nenajde hledaný.
- **Binární vyhledávání**: Funguje na setříděných datech, v každém kroku dělí interval na poloviny, hledá v odpovídající polovině.
- **Interpolační vyhledávání**: Speciální případ binárního hledání, využívá rozložení hodnot v poli (vhodné pro rovnoměrně rozložená data).

Základní numerické algoritmy

Numerická derivace:

- Přibližuje derivaci v bodě pomocí tzv. konečných diferencí, například:
  - Vpřední diference: (f(x+h) - f(x)) / h
  - Vzadní diference: (f(x) - f(x-h)) / h

Numerická integrace:

- **Metoda lichoběžníků**: Plocha pod křivkou je aproximována lichoběžníky.
- **Metoda obdélníků**: Interval je rozdělen na malé obdélníky, jejichž součet dává přibližnou hodnotu integrálu.

Aproximace metodou nejmenších čtverců:

- Slouží k aproximaci (nejčastěji lineární) vztahu mezi proměnnými tak, aby součet druhých mocnin rozdílů mezi skutečnými a vypočtenými hodnotami byl minimální. Používá se v regresi a analýze dat.